

د کاروبار لپاره تمولیل

لیکوال: طیب سکون

لارښود استاد: پوهنځای، ده خان، الله بهمی
Ketabton.com

تمویل

هر فعالیت او کاروبار د یو لړ مالی او پولی وسائل شتون ته اړتیا لري، تصدی او شرکتونه باید د خپلو اقتصادي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره مالی او پولی وسائل په واک کې ولري تر خو د هغوي په درلودلو سره وتوانېږي، چې خپل هدف ور فعالیتونه ترسره کري. زیات شمېر تصدی او سهامي شرکتونه د پانګو اچونو لپاره کافي مالی او پولی وسائل په واک کې نه لري؛ پس اړ دي چې د هدف ور پانګه اچونو د ترسره کيدو په موخه مالی او پولی وسائل د نورو مالی ادارو خخه په لاس راوړي، تر خو د مالی او پولی وسائلو کمنښت جبران کري.

دا چې دغه پولی او مالی وسائل خه دوبل په لاس راورو او ترلاسه شوي مالی او پولی وسائل خه دوبل تنظيم کري، نو اړينه ده چې د تمویل د علم خخه باخبره وواسو. دا چې د یوې تصدی او شرکت پانګه د مالک د پانګې، عامه اسهامو، خاصو اسهامو او قرضونو خخه تشکیل شوي وي؛ نو تمویل د دوډی ترمنځ د مفادو د توزیع سیاست، د اسهامو انشقاق، نشر او قیمت گذاري، د نقدو پیسو جریان، د پیسو تهیه او تنظیم او داسې نور مسایل تر مطالعې لاندې نیسي.

په دغه سمینار کې به د کاروباري تمویل په اړه لازم معلومات ترلاسه کري.

د اقتصاد په ادبیاتو کې د پانګې تهیه کولو ته تمویل ویل کېږي. په بله ویناء د یو فعالیت لپاره د پیسو برابرولو ته تمویل ویل کېږي.

که چېرته د یو کاروبار لپاره پیسې تهیه شي دې ته کاروباري تمویل وايې، که چېرې د دولت د فعالیتونو د مخ ته ورلوا لپاره پیسې تهیه شي دې ته عامه تمویل وايې او که چېرته د یو شخص لخوا د فعالیت د ترسره کولو لپاره پیسې تهیه شي دې ته انفرادي تمویل وايې.

کاروباري تمويل: د لومندي خل لپاره د يو کاروبار د پيل کيدو په خاطر او همدارنگه د کاروبار د پيل خخه وروسته د کاروبار د توسعې او پراختيا په خاطر د پولي پانګې برابرولو ته د کاروبار تمويل کيږي.

هر ډول کاروبار (که تولیدي وي که تجاري، همدارنگه که مشتريانو ته اجناس عرضه کوي او که خدمت) په ننه شکل د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره تمويل ته اړتیا لري. د يو کاروبار د تمويل مقدار د کاروبار د شکل، نوعیت او حجم په پام کې نیولو سره فرق کوي. د مثال په ډول: د یواخیني مالکيت کاروبار په پرتهله په سهامي شرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسو ته اړتیا ده.

کاروبار ولې تمويل ته اړتیا لري؟

څواب:

الف: هر کاروبار د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره په شکل د اشکالو یو اندازه ثابتو شتمنيو (حmkه، ماشين الات، فرنچر، موټرې، تجهيزات او داسي نور...). ته اړتیا لري؛ چې پرته له لدې شايد د يو کاروبار پيل کيدل او په ننه شکل سره پر مخ تلل ممکن نه وي د نومورو شتمنيو د اخيستلو لپاره تمويل ضروري دي.

ب: د يو کاروبار د ورځنيو فعالیتونو د ترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصارف رامنځته کيږي. د بيلګې په ډول: د اموالو خريداري، د مزد و معاش ورکړه، د بريښنا بيل، د سود تاديه کول، د اشتهراتو مصارف او داسي نور....

چې د نومورو مصارفو د پوره کولو لپاره هم تمويل ضروري دي.

د کاروبار بنې (form of business Organization):

دا چې د کاروبار د تمویل مضمون اصلی او عمدہ موضوع د کاروبار د بیلابیلو شکلونو لپاره د اړتیا په وخت کې د خپلنۍ پانګې، پردي پانګې په شکل له بیلابیلو سرچنیو څخه د پولي پانګې او پیسو تهیه کول دي؛ نو مخکې له دې چې د کاروبار د تمویل په منایعو بحث وکړو لوړۍ باید د کاروبار د عمدہ شکلونو په اړه معلومات ولرو.

۱. یواخینی مالکیت :Sole proprietorship

د کاروبار دغه شکل تر تولو پخوانی او ساده شکل دي. په یواخینی مالکیت کې د کاروبار توله سرمایه دی، شخص له لوري کاروبار ته راوړل کیږي. په یواخینی مالکیت کاروبار کې یوازې یو نفر د کاروبار مالک وي او د کاروبار په هکله تول تصمي نیونه هم د همدي یوه نفر په لاس کې وي.

د یواخینی مالکیت کاروبار گټې:

۱. دغه دول کاروبار په اسانۍ سره رامنځته کیږي.
۲. د کاروبار مالک کولای شي خپل کاروبار ختم کړي.
۳. د کاروبار توله گته یواخې یو نفر ترلاسه کوي.
۴. سهامي شرکت په خير دوه خل ماليه پکې نه شته.

۵. د کاروبار مالک په تصمیم نیونه کې بشپړ خپلواک وي.

د یواخینې مالکیت کاروبار نیمگړتیاوی:

۱. ګټه یې د سهامي او نورو شرکتونو په پرتله کمه وي.

۲. دا چې د کاروبار مالک یو نفر وي نو د کاروبار په مدیریت کې هم ستولونزې وي.

۳. د پور ترلاسه کولو کې اکثرهع ستولونزې لري.

۴. دا چې پانګه دېکې کمه وي نو د یواخینې مالکیت کاروبار د پراختیا چانس هم کم وي.

۵. کیدایشي دېر ژر له منځه لار شي.

۶. شرکت Partnership

د کاروبار هغه شکل ته واي چې په هغه کې دوه یا خوکسان د یو لیکلی او یا هم شفاهی
قرارداد په اساس خپلې پانګې سره یو خای کوي او د ګټې په ګډه سره کاروبار ترسه کوي.
پدې شرط چې ګټه او تاوان به د شریکانو ترمنځ شریک وي.

د شرکت ګټې:

۱. په اسانۍ سره رامنځته کېږي.

۲. پانګه پکې زیاته وي.

۳. د کاروبار مدیریت پکې نسه وي.

۴. د ټولو شریکانو له لوري تصمیم نیونه کېږي.

د شرکت نیمگړ تیاوی:

۱. د شریکانو ترمنځ شخې او اختلاف رامنځته کېږي.
۲. د سهامي شرکت په پرتله د شرکت موده کمه وي، خکه د یو شریک په مرینې سره شرکت له منځه خي.
۳. د شرکت خخه د خپلې سرمایې په ایستلو کې ستولونزې.

۴. سهامي شرکت يا کمپنۍ :Corporation

سهامي شرکت د کاروبار هغه شکل دی چې د قانون په رنا کې د حکمي شخص حیثیت لري او د قانون په رنا کې د کاروبار مالکان جدا او کاروبار جدا وي. سهامي شرکت په خپل نوم سره کولای شي د حقيقي شخص په خير د مالي ادارو او نوور ډلو سره مختلف ډوله کاروباري معاملات ترسره کړي لکه: د پور اخستل او ورکول، د شتمني، و اخستل او پلورل او داسې نور.... .

د سهامي شرکت ګټې:

۱. د سهامي شرکت د شتون موده ډیره وي.
۲. د یواخینې مالکيت او شرکت په پرتله پانګه پکې ډیره وي.
۳. مدیریت یې ډیر منظم وي.
۴. ګټه یې ډیره وي.

د سهامي شرکت نيمگړتیاوي:

۱. د دې دول شرکت تاسيس دير ستونزمن وي او دير قانوني مراحل لري، دير وخت نيسني او په تاسيس کولو يې ديرې پيسې مصرفيري.
۲. ماليه ورکړه پکې ديره وي.
۳. د سامي شرکت مدیر د سهامي شرکت سهم لرونکو مفادو پر خاي خپلو مفادو پسې ګرځي.

۱. د کاروباري تمويل منابع (source of business finance):

د کاروباري تمويل لپاره دوه سرچينې وجود لري خپله پانګه او پردي پانګه؛ که چيرته د کاروبار لپاره پيسې د پور په شکل ترلاسه شي دي ته پردي تمويل وايې او که چيرى د کاروبار لپاره پيسې د مالکينو پواسطه برابر شي دي ته خپلنې تمويل (Equity finance) وايې.

د کاروبار لپاره پيسې له لاندي لارو خخه تمويل کيږي:

الف. پردي تمويل (Debit finance): د مشتريانو خخه د وخت خخه وراندي د پيسو ترلاسه کولو د تمويل خخه عبارت دي. خينې کاروبار ادارې په ټولنه کې د بنه شهرت خخه برخمن وي چې د دوى اجناسو او يا خدماتو ته ديره تقاضا موجوده وي، نو دغه کاروباري ادارې د مشتريانو خخه پيسې په پيشکي دول اخلي او بيا وروسته ورته اجناس او يا خدمات وراندي کوي، چې دي ته پردي تمويل ويل کيږي.

د پردي تمويل په لاندي دول دولونو ترلاسه کيدای شي:

۱. بانک خخه نقده پيسې اخستل (cash credit):

خینې کاروباري ادارې د خپل کاروبار تمويل لپاره د بانک خخه نقدې پیسې د تضمین په بدل کې ترلاسه کوي (البته دغه تضمین معمولاً د جایدادونو اسناد وي) او د پیسو خخه د استفادې په مقابل کې بانکونو ته سود ورکوي.

۲. د اجناسو پور:

خینې وخت بانکونه خپلو مشتریانو ته د تاکلې مودې لپاره د نقدو پیسو پر ئای د هغوي د ضرورت وړ اجناس تهیه کوي. کله چې دغه تاکلې موده پوره کېږي، مشتریانو بانک ته ددغې جنس قيمت جمع کوي چې ورسه، ورسه بانک ته د بانک گته هم د نقدو پیسو په شکل تادیه کوي.

د مثال په توګه داسې فرضوو چې احمد یو جنراتور ته ضرورت لري، بانک نوموي ته د نقدو پیسو پر ئای جنراتور اخلي چې ددغې جنراتور اصلی قيمت ۳۰۰۰ افغانۍ دی، خو د نوموري کس اړ دی چې بانک ته یو کال وروسته د شوی قرارداد په اساس ۴۰۰۰ افغانۍ تادیه کړي.

۳. د گټې ايسارول:

دا پدې مفهوم کله چې کاروبار گته وکړي، د شريکانو د توافق په اساس ټوله گته یا د گټې یوه برخه په کاروبار کې د نورې پانګې اچونې لپاره ايساريږي او نور د کاروبار پر شريکانو ويشن کېږي.

۴. اجاره:

خینې وخت کاروباري ادارې د خپل کاروباري فعالیت د مخته ورلو لپاره یوه خمکه، یو کور، یو ماشین، موټر او نور د معلومې مودې لپاره په اجاره اخلي، کله چې موده پوره کېږي دغه خمکه، کور، ماشین، موټر او یا نور خه بيرته خپل اصلي خاوند ته ورکول کېږي، البته ددغو شتمنيو د استفادې په مقابل کې د کاروبار پيسې (کرايه) چې دا هم په پردي تمويل کې شامل کېږي.

۵. اوور ڊرافٹ:

د اوور ډرافت د قرارداد په اساس یو سوداگر د خپلو پیسو ترڅنګ چې په خپل بانکي حساب کې یې لري کولای شي چې یوه اندازه نوري تاکلې پیسې هم د بانک خخه ترلاسه کړي. کله چې نوموري سوداگر د خپلو پیسو پرته نوري تاکلې پیسې د بانک خخه ترلاسه کوي په نومورو پیسو باندي سود وضع کېږي.

د مثال په دول علي په خپل بانکي حساب کې سل زره افغانی لري، خود بانک د قرارداد پر اساس نوموري کولای شي چې د سل زره افغانيو تر خنگ پنځوس زره نورې هم د بانک خه ترلاسه کړي، کله چې علي د سل زره افغانيو پرته هر څومره پيسې (پنځوس زره يا لدې کمې) وباسي په هماغه اندازه ورباندي سود وضع کېږي، دا سې فرضوو چې علي د بانک خخه ۱۶۰۰۰ افغانۍ وباسي، نو پدې وخت کې علي مجبور دي چې په ۲۰۰۰۰ افغانيو باندي بانک ته سود ورکړي، نه په ۱۶۰۰۰ افغانيو باندي څکه چې ۱۰۰۰۰ افغانۍ خود علي خپلې پيسې دی او دغه ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اوور پرافت په شکل د بانک خخه وباسي.

د اوور درافت پیسو فیصدی نظر بانکونو ته فرق کوي.

پردي تمويل زيانونه

- د سود تادیه کول:

کله چې د کاروبار د تمويل لپاره پیسې په پور و اخستل شي یو تاوان یې دادې چې ددغې پور سود باید تادیه شي.

- پور ورکونکي کاروباري محکمې ته راکش کيدلى شي:

که چيرې کاروبار په خپل وخت کې پور ورکونکي ته د هغه پور یا سود په تاکلي وخت کې ور نه کړي، نو پور ورکونکي کولاي شي، دغه کاروباري محکمې ته راکش کړي.

د پوريز يا پردي تمويل گټې:

۱. د کاروبار پراختيا:

نځدي پېيې په کاروبار کې د ملا د تير حیثیت لري، نو ويلى شو چې نځدي پیسې د کاروبار په پراختيا کې د پام وړ رول لري او پرته د نخدو پیسو خخه یو کاروبار نه شي کولاي پراختيا وکړي.

۲. پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري:

پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري دوي صرف کولاي شي چې خپلې پیسې جمع سود په تاکلي موده کې د کاروباري نه ترلاسه کړي، مګر که چبرته دغه پیسې د

پور پر ئای د يو شمير کسانو لخوا پدې شرط راودل شي چې نومري کسان د کاروبار مالکين وګنل شي. نو بیا هغوي کولای شي چې د کاروبار په تصاميمو کې هم مداخله وکړي.

۳. گته:

کله چې کاروبار گته وکړي، نو د کاروبار مالک ددې گټې کمه برخه پور ورکوونکي ته د هغې د پور په بدل کې ورکوي او د گټې ديره برخه د کاروبار مالک سره پاتې کېږي، مګر ددې برعکس که همدغه پيسې يو چانه واختستل شي او ددې پېو و په بدل کې هغه په کاروبار کې شريک کړای شي نو بیا نیم په نیمه هغه ته د هغې د شراکت له وجهې ورکول کېږي.

۴. بېرنۍ جاري مصارف:

ددې لپاره چې يو کاروبار د خند او خند سره مخامنځ نه شي، يو کاروباري کولای شي چې د خپلو عاجلو او بېرنېو مصارفو د تمويل لپاره پور ترلاسه کړي، نو د پور گته همدا شوه چې کاروبار له ودریدو (توقف) خخه وساتل شي.

۵. د کاروبار د انحلا مخنيوی:

خینې وخت کاروبار د انحلال سره مخ وي او کاروباري نه شي کولای چې خپل مصارف تمويل کړي نو دغه وخت کې کاروباري کولای شي پور ترلاسه کړي او د انحلال مخنيوی وکړي.

۶. د پور په برخه کې د اعتبار ترلاسه کول:

کله چې کاروباري خپل پورونه په خپل وخت تادیه کړي، نو کاروباري د قرضي په برخه کې اعتبار ترلاسه کوي او په راتلونکي کې کولای شي چې په اسانۍ سره پور ترلاسه کړي.

خپلنې تمويل (Equity finance):

کله چې د کاروبار د مخته ورلو لپاره د کاروبار د مالکينو يا مالک لخوا پيسې برابري شي دي ته خپلنې تمويل ويل کېږي. مثلًاً ادریس سل زره افغانۍ لري پر همدي پيسو غواړي يو کاروبار پیل کړي چې دغه سل زره افغانیو ته خپلنې تمويل وايې.

د خپلنې تمويل ګټې:

۱. د اوږدې لپاره پانګه:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پيسې د مالک يا مالکينو له خوا راوړل شي نو دا پيسې د اوږدې مودې لپاره په کاروبار کې باشي کېږي.

۲. د پور له اندیښنو خلاصون:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پيسې د مالک يا مالکينو له خوا راوړل شي نو کاروباري به د د پور له اندیښنو خلاص وي.

۳. په پور ورکونکي باندې د ګټې نه ويشن:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پيسې د مالک يا مالکينو له خوا راوړل شي نو ټوله ګته همدوې ته پاش کېږي.

٤. د پور ترلاسه کولو ورتیا:

کله چې کاروباري اداره د چا نه پوروري نه وي، نو خلک په کاروبار باندي اعتبار کوي او په اسانی پور ورکوي.

د خپلنې تمويل زيانونه:

۱. غير ضروري نقمي پيسې:

که چيرته کاروبار تمويل لپاره د خپلو پيسو نه استفاده وشي، نو خينې وخت ددي امكان شته چې د پيسو د ي، په برخې نه استفاده ونه شي چې دې ته غير ضروري نقمي پيسې وايې.

۲. د پيسو په تخصيص کې د نظر نه يووالى:

چون کاروبار ته د مختلفو شريکانو له لوري پيسي راوړل شوي دي، نو د دغه پيسو په تخصيص کې هم مختلف نظرونه موجود وي چې پايله کې ستونزې را ولريدي.

پاى

۳۰/۳/۱۴۹۷

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library